

közli erről a tárgyról: «Mire tanít a háború?» A többi között egy vallásosai terv keretében a háború nemesítő hatásáról van szó. A tanítósnak a háborús mozgalmakban való részvételéről is többször van szó. Közlök *Eucken* háborús beszédét, *Ziegler* 10 tételét, a németorsz. tanítósnak «ellenségeink hazugságai ellen» c. nyilatkozatát s *J. Beyhl* würzburgi tanítónak a *Freie Bayerische Lehrerzeitung*ban megjelent cikkét arról, hogy Németország s Ausztria és Magyarország népei egy nagy kulturszövetségben egyesüljenek. Tanulságos az 1914 nyarára tervezett szünidei főiskolai tanfolyam terve, pedagógiai, élettani, közgazdaságtani, művészet- és gazdaságtörténeti tárgyakkal. E tanfolyamokon német tudósok is szoktak előadni. Az idéni a háború miatt a tanfolyam elmaradt.

Szöts Gyula.

Századok (1915, 1—2. sz.). *Veress Endre* a Sennyey-fűk külföldi tanulását ismerteti, a XVII. sz. elejének neveléstörténetéhez nyújtva adatot. E dolgozat újabb figyelmeztetés arra, hogy a családi levéltárakat rendszeres kutatással kellene a magyar neveléstörténet számára értékesíteni.

Uránia (1915, 1—3. sz.). *Molnár Viktor* (A háború nemzetnevelő hatása) szerint az itthon levők gondolkozása nem változott meg, de erős a hite, hogy a haremezókról visszatérők új világnézetet hoznak, magokkal hozzák az élet komolyságát, a testi és lelki erő megbecsülését, az ember és a bajtárs szeretetét és a magyar nemzet szeretetét. A hazatérőktől várja a nemesebb emberi egyenlőségért s az anyagi erők igazságosabb elosztásáért való harcot, a közéleti tisztesség megújulását, a sokféle népfaj tagjaiban a kölcsönös megbecsülést, a magyarság nemzeti megerősödését. *Lukács György* (A háború tanulságai) a nemzeti erőt nem egyedül a hadi készültségben keresi, hanem olyan erkölcsi felfogásban és testi erőben, amely békében mennél nagyobb kulturmunka kifejtésére, háborúban pedig a testi fáradalmak és emésztő lelki gondok elviselésére képesít. Mai nevelésünk nagy gonddal fejleszti a testi erőt és rugékonyságot, de szükséges az ifjúságot egészségügyi ismeretekkel is alaposan ellátni s az ily nevelést az iskolás koron túl is folytatni. Az egész nemzetnek testben, lélekben, erkölcsben való harmonikus kiművelése az erő biztosítója — *Ellend J.* az 1794. sárospataki deákzenzülest írja le.

VEGYES.

Eötvös emlékezete a középiskolában. Báró Eötvös Józseffel születésének 100. évfordulója alkalmából a középiskolák 1913/4. évi értesítőiben több emlékbeszéd vagy tanulmány foglalkozik. *Adamis Gusztáv* (Br. E. J. emlékezete. Rozsnyói ág. evang. fg.) E. életének, tudományos és költői munkásságának vázlatát adja. *Bodor Aladár* (Eötvös. Szegszárdi áll. főgimn.): E. legfőbb vezérelve: a szabadság. A szabadság élete az egész emberiség számára és különösen nekünk magyaroknak is E. szerint a műveltség teljes kifejlesztésében valósul meg. E. igazi forradalmár, aki az emberi fejlőd-

dést, a művelődés drága kincseit épen a folytonos, a korral haladó forrongással akarja megvédeni a belháborúktól. Ahol a nemzet kulturája állandóan forr, ott nem következnek be szögletes rombolások, bosszúállások, belháborúk. E. a gazdagodó, művelődő és becsületesedő munkás magyar életnek legelső tanítómestere. *Bokor Armán* (E. J. báró. Vágújhelyi izr. reálisk.): a költőt, szónokot és az államférfit méltatja; különösen hálás A zsidók emancipációja c. röpiratáért. *Császár Elemér* (Br. E. J. sírjánál. Bpesti gyakorló fg.): rövid emlékezés. *Demeter Béla* (E. J. emlékezete. Sepsiszentgyörgyi ref. fg.): E. műveiből három ideál sugárzik felénk: politikai, irodalmi és emberi. (Vázlat.) *Hártman János* (Eötvös. Székelyudvarhelyi áll. fr.): E. képzelete pazar gazdagsággal szórja művei minden lapján az eszméket. Eszméi épen annyira a ma életébe vágók, mint saját korába. Agitatori működésének forrása: az ő nagy szíve. «Tanuljunk meg tőle szeretni!» *Horváth Ferenc* (E. emlékezetére. Karczagi ref. fg.): az ifjúság tanulja meg E.-től, hogy egyéni és nemzeti előhaladásunk, boldogulásunk alapja a műveltség. *Kardeván Károly* (Eötvös és Madách. Lőcsei áll. fr.): Eötvös és Madách lelkirokonok. Világnézetük egyező vonásaira akar rámutatni az Ember tragédiája és a Karthausi alapján. Mindkettőnek főhőse az élet értelmét keresve-kutatva veti bele magát az életbe, számtalan csalódás után kétségbeesve már az öngyilkosság szélén áll, mikor az isteni gondviselésbe vetett hit megnyilatkozásszerűleg visszarántja őket az örvényből. Eötvös is, Madách is a XIX. sz. pesszimizmusának hatása alatt áll, melyből mindkettő felemelkedik. Ádám boldogtalansága az elveszett hitből ered; a Karthausi Gusztávja is azt tartja a boldogtalanság főokának, hogy az embernek csak az eszét művelik. Madách embere a vesztett édent akarja újra meg újra megteremteni; hasonlóképen Gusztáv. A szerző nemcsak a cselekvényben, hanem a gondolatokban, az alapeszmében s egyes jelenetekben is mutat ki párhuzamokat. *Kovács Ferenc* (E. emlékünnepe. Kolozsvári ref. fg.): E. emberszeretétét méltatja. *Márton István* (A «Karthausi» költője. Kolozsvári r. k. tan- és nevelőintézet): E. mindannyiunk szívéhez legközelebb áll s emlékezetét az iránta érzett szeretetünk valóban a szívek ünnepévé avatja. Nem volt olyan államférfi, ki eszmékké kristályosult nagy gondolataival nemzetünk fejlődésére nagyobb hatással lett volna. Ama nagy eszmék között, melyek E. nagy elméjét eltöltötték és nemes szívét hevítették, az első helyet mindig az ifjúság tanítása, nevelése, nemesítése foglalta el. Úgy gondolta, hogy az emberiség jövő boldogsága csak egy erkölcsileg erős, szellemileg gazdag ifjúságon alapulhat. Életének és műveinek smertetése után jellemző eseteket mond E. életéből, amelyek jóságos, nemes szívről tesznek bizonyosságot. *Pap Illés* (Br. E. J. Szolnoki f.

keresk. isk.): Idézi E.-nek a műveltség emeléséről, a népnevelés fejlesztéséről tett ismert nyilatkozatát. Emlékét az írónak és szónoknak, az államférfiúnak, a gondolkodónak hármias koszorúja ékesíti. Három főtárgy köti le gondolkodását: a nemzetiségi kérdés, a vallásfelekezetek ügye és a népnevelés gondja. Részletesen ismerteti E. iskolaügyi politikáját. «Ha nemzetünk élni és gyarapodni akar, akkor az Eötvös műveltségének és az Eötvös erkölcsének útjára kell lépnie!» *Pap Mózes* (Emlékezés br. E. J.-ről. Székelykeresztúri unit. fg.): E.-nek közoktatásunk ügyében kifejtett nagy eszméi nagy részben megvalósultak. Az ő emlékének hódol Székelykeresztúr minden iskolája is. 1869-ben E. személyesen kereste fel e várost s a székelységben felállítandó tanfőképző helyéül ezt jelölte ki. *Ágner János*.

A Gyermektanulmányi Múzeum a gyermekek háborús alkotásaiból lehetőleg teljes anyagot szeretne összegyűjteni. Azok megfelelő kiállításával nemcsak szemléltetni kívánja e nagy időknél a most felnövő nemzedékre tett hatását, hanem tanulságaikat a későbbi kornak is átadni óhajtja. Ezért a Múzeum vezetői kérnek mindenkit, hogy 1. gyűjtsék össze a gyermekek minden magukcsinálta játékeszközöket, amelyekkel háborúsdít játszanak, a 3—4 éves gyermek egyszerű fadarabból álló puskájától, primitív tákolmányától egészen a 18 éves ifjú pontos és cizellált, átgondolt és művészi törekvést eláruló alkotásáig. 2. Figyeljék meg és pontosan írják le, hogyan játszanak háborúsdít. Ugyancsak összegyűjtendőek hadi-, mozgósítási- és ütközetterveik és rendeleteik. 3. Lehetőleg eredetiben szerezzék meg a gyermekek háborús témájú prózai és verses alkotásait, meséit, elbeszéléseit, drámai műveit, zenei kompozícióit, 4. háborús tárgyú rajzait, festményeit, plasztikus ábrázolásait. Fontos, hogy ezek úgy maradjanak, amint a gyermek kezéből kikerültek, felnőttek azon ne változtassanak, ne simítsanak. A tárgyak gondosan csomagolva Ballai Károly titkár címére (Budapest VIII., Mária Terézia-tér 9.) küldendőek, aki bővebb felvilágosítást ad.

«**Az iskola és a háború**» címen a berlini nevelésügyi központi intézet (Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht, Berlin W., Potsdamer-Str. 120) márciusban a köznevelés mindenik szervére kiterjedő kiállítást nyitott meg. Válogatott példákban akarja mutatni: miként hatott a háború az iskola munkájára s általában az ifjúságra. Németország, Ausztria és Magyarország mindenik fokú tanítóóságát meghívták a részvételre. A kiállítás a terv szerint négy főkérdésre ad választ: 1. mit tehetnek a tanulók a háború ügyében közvetlenül? 2. különböző életkorú tanulók mit tudnak a háborúról s hogyan vélekednek pl. az ellenségről? 3. hogyan lehetne őket a háborúról tájékoztatni s belső részvételre indítani? 4. a későbbi katonai

szolgálatra való előkészítés módja. Ezenkívül az idevonatkozó irodalmat is kiállítják. — Hazánkban az Orsz. Pedag. Könyvtár és Tanszermúzeum meg a Gyermektan. Társaság intézte a részvételünk ügyét. Budapesten is lesz ilyen természetű kiállítás. Úgy tudjuk, hogy ez nem a berlininek az utánezata lesz, hanem lehetően önállóan tervezett és szervezett alkotás.

Az Orsz. Pedagógiai Könyvtár olvasótermét és a könyvtárt 1914-ben 6612-en használták; 337 napon volt nyitva. Az olvasott könyvek száma a folyóiratokon kívül 17,132, a kikölcsönzők száma 3642, a kölcsön vett könyvek száma 12,008. A Tanszermúzeum 290 napon volt nyitva s 3426 látogató kereste fel.

MAGYAR PEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1914 december 19-én.

Fináczy Ernő elnöklésével jelen van Bódogh János, Bozóky Endre, Böngérfi János, Bursics Ernő jegyző, Eötvös K. Lajos, Endrei Gerzson, Erődi Béla, Emhó Gyula, Gaál Jenő, Gerley Szevér, Gorzó Dénes, Gockler Lajos, Gyulai Ágost, Hackl Lajos, Hegedüs István, Hidasi Sándor, Imre Sándor, Jancsó Benedek, Kemény Ferenc, Kőrösi Henrik, Lechnitzky Gyula, Migray József, Nagy Zsigmond, Nagy Rezső, Pályi Sándor, Quint József, Remes Alajos, Répay Dániel, Rubinyi Mózes, Ruttkay György, Somogyi Géza, Sipos András, Szabó László, Scherer Sándor, Tokay László, Vángel Jenő, Weszely Ödön, Vörösváry Ferenc, Weisz Benő és sok vendég.

I. *Hegedüs István* r. tag felolvassa *A szabadoktatás lényege és módszere* c. tanulmányát (I. M. P. 1915., 1—2. sz.). Az *elnök* a jelenlevők általános helyeslése közben köszönetet mond a nagy tetszéssel hallgatott előadásért és benső örömének ad kifejezést, hogy a M. P. T. régi, érdemes tagját újból a felolvasó asztalnál üdvözölheti. Javaslatára a Társaság kimondja, hogy az előadó tétéleit az egyik legközelebbi ülésen megvitatja.

II. *Szabó László* felolvassa *A francia népiskola és a háború* c. dolgozatát (I. M. P. 1915., 1—2. sz.). A nagyon időszerű s figyelemmel hallgatott felolvasásért az *elnök* a Társaság köszönetét fejezte ki.

XXIII. nagygyűlés 1915 január 16-án.

Elnök: *Fináczy Ernő*, jegyző: *Bursics Ernő*. Jelen vannak: *Badics Ferenc, Bartoniek Géza, Benisch Arthur, Beöthy Zsolt, Berta*

Ilona, Berzeviczy Albert v. b. t. t. a Magyar Tud. Akadémia elnöke, Bozóky Endre, Böngérfi János, Csávossy Elemér, Dékány Mihály, Dénes Szilárd, Éltés Mátyás, Ember Károly, Endrei Gerzson, Farkas Gyula, Fest Aladár, Friml Aladár, Fodor Márkus, Földváry Ferenc, Gockler Lajos, Gorzó Dénes, Gragger Róbert, Gyomlay Gyula, Gyulai Ágost, Gyulai Ágostné, Hatos István, Havass Gyula, Havass Irma, Hegedüs István, Hidasi Sándor, Imre Sándor, Incze József, Ilosvay Lajos államtitkár, Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter, Karsai Ervin, Kemény Ferenc, Kerékgyártó Elek, Kirchner Béla, Kovács Gyula, Kún János, Lázár Szilárd, Lechniczky Gyula, Lenkei Dezső, Lukács György v. b. t. t. orsz. képviselő, Mácsay Károly, Mágócsy Dietz Sándor, Málnai Mihály, Molnár Viktor államtitkár, Mosdóssy Imre, Moussong Géza, Nagy Gabriella, Nagy László, Nagy Zsigmond, Nagy Zsigmondné, Négyesy László, Neterda Modeszt, Onody Gusztáv, Pogány Frigyes, Polgár Gyula, Privorszky Alajos, Pruzsinszky János, Quint József, Révész Géza, Riegler Ernő, Schack Béla, Sebestyénne Stetina Ilona, Szabó László, Székely György, Szemere Samu, Szitnyai Elek, Sztankó Béla, Szücs István, Szuppán Vilmos, Telkessy Iván, Telkessy Margit, Teveli Mihály, Török János, Cs. Varga Antal, Vizsota Gyula, Weszely Ödön, Weszely Ödönné, Zagyva József, Zelenka Frigyes, Zsengeri Samu és számos vendég.

I. *Fináczy Ernő* elnök «Az iskolai felügyeletről» című, nagy tetszéssel hallgatott előadásával (melyet a Magyar Pædagogia idei első füzeté közzölt) a Társaság XXIII. közgyűlését megnyitja.

II. A napirend előtt *elnök* a Társaság nevében örömét fejezi ki, hogy a nagyülésen tisztelhetjük Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi minisztert; Ilosvay Lajos államtitkárt; Berzeviczy Albertet, a M. Tud. Akadémia elnökét; Lukács György nyug. közoktatási minisztert és Molnár Viktor nyug. államtitkárt, akiket a jelenvoltak helyeslése mellett melegen üdvözl.

III. *Gyulai Ágost* titkár felolvassa a Társaság 1914 évi működéséről szóló jelentését.

Tisztelt Társaság!

Társasági életünknek letűnt 24-ik esztendejét váratlanul, villámcsapásként szakította félbe a nagy világesemény, melynek iszonytató rémes világítással ime az életünk negyedszázadát betöltő esztendőre is átnyúlnak. Ilyen nevezetes fordulópontot alkotó esztendőnkben, mikor himnuszra készült a lelkünk, az ajkunk, himnuszra a kultúra nagy értékeiről, melyek gyűjtésének és gyümölcsöztetésének munkájából negyedszázadon át szerény erőnk szerint mi is kivettük részünket, ilyen fordulóponton kellett érnie bennünket annak a rettentően

leverő csalódásnak, melyet a háború kicsattanásakor első pillanatra minden művelt ember érezhetett, s melynek tudata alatt a jövőendő számára dolgozó pedagógusnak százezernél fájdalmasabban kellett szenvednie. Hiába érezte hát annyi nemes szív, hiába gondolta annyi bölcs fő a kulturembert a teremtés legművészebb alkotásának? Mindez csak illúzió volt, vagy miként nagy Vörösmartynk keményebben, de igazabban mondotta: «Irtózatossá hazugság mindenütt!» A nagy költő hatalmas gondolatai, melyek a kultúra szimbólumául szolgáló könyvtárban robbantak ki a lelkéből, a bennük fölvetődő nagy kételyekkel és kérdésekkel, végigszárguldtak mindnyájunk lelkén, hogy azután mégis csak elesituljanak s abba a harmóniába olvadjanak, mely a híres költemény második felében Vörösmarty szívét is eltöltötte:

«Oh nem, nem! amit mondtam fájdalom volt,
Hogy annyi elszánt lelkek fáradalma,
Oly fényes elmék a sár fiait
A sülyedéstől meg nem mentheték!»

— — — — —
«És mégis-mégis fáradozni kell.
Egy újabb szellem kezd felküzdeni,
Egy új irány tör át a lelkeken:
A nyers fajokba tisztább érzeményt
S gyümölcsözőbb eszméket oltani,
Hogy végre egymást szívben átkarolják,
S uralkodjék igazság, szeretet.»

A költő e sorokban minden csalódás ellenére is látnoki erővel szabta meg nekünk pedagógusoknak jövőendő munkánk irányát.

«Ez az, miért csüggedni nem szabad.»

— — — — —
«Menjünk szét mint a régi nemzetek
És kezdjünk újra tűrni és tanulni.»

A csüggedés percei elmúltak felőlünk s az egész magyar pedagógiai világ, benne a mi kis Társaságunk is, hamar fölvette a munkásság elejtett fonálát. S amint haladtak az események, újabb erőt merítettünk egy nemes látványból, melyet a számos esztendőn át intenzíven munkálkodó nemzeti nevelés mégis csak saját érdemtáblájára írhat föl, erőt merítettünk abból a szent egységből, abból a hatalmas erőérzetből, mely a veszedelemben került haza ügyének védelmére nemcsak harcosainkban, hanem egész társadalmunkban fellobogott. A magyarság elmúlt félszázadának tanítói mégsem éltek hiába s reményünk lehet arra, hogy jövőendő munkánk is megfogja közelíteni magasztos céljait.

A világháború eléggé intenzív munkásság közepette lepte meg a magyar pedagógiai világot. Az általános nemzeti kultúra előbbrevitelének gerincét alkotó népoktatás programmszerű gondozása, egyes szerveiben való folytonos fejlesztése és javítása, különösen a tanítóképzés nagyjelentőségű munkájának mindinkább intenzívvé tétele, továbbá a középiskola okszerű reformálásának előkészítő munkálatai s a főiskolai oktatásnak két új egyetemmel való gazdagítása adják azt a széles háttérrel, mellyel tanügyi kormányzatunk jelleget biztosított az elmúlt év pedagógiai életének. Ebből a háttérből emelkednek ki a szorosabban vett magyar pedagógiai tudományak azon elméleti alkotásai, melyek regisztrálása nélkül Társaságunk, a magyar pedagógiai élet e centrális irodája, elmulasztaná ez alkalommal figyelő kötelességének teljesítését. Nem értéktelen pedagógiai irodalmi jelenségekről szólok, hanem néhány jeles tudományos műről, melyek az elmúlt év ezirányú irodalmát nem engedik elmaradni az előző évek termése mögött. Igaz, hogy mindezek a háborús 1914. esztendőnek első, még nyugalmas feléből valók. Élén áll e pedagógiai irodalmi termésnek elnökünknek nálamnál hivatottabb kritikusként kiválóan értékesnek minősített nagy munkája: *A középkori nevelés története*, a szerző munkában levő trilógiájának második része, melynek tudományos jelentőségére a szerzőhöz való belső viszonyánál fogva méltán büszke lehet Társaságunk. A készülöhen levő trilógia második részének megjelenése felett való örömmünket még inkább fokozza annak látása, hogy szerzőjének értékes tudós munkásságát legfőbb tudós areopagunk, a Magyar Tudományos Akadémia is appreciálta az elmúlt esztendőben *Fináczy Ernőnek* rendes taggá választásával. Az 1914. évi irodalmi jelenségek között van pedagógiai tudományosságunk nesztorának, Társaságunk egyik alelnökének, *Kármán Mórnak* műve: *A nevelés feladatairól*. Ugyanezen év termette meg Társaságunk egyik kiválóan tudós s a pedagógiai tudomány bizonyos területén úttörő tagjának, *Ranschburg Pálnak* egy címe ellenére is nagyrészt hozzánk tartozó művét, a *Pszichológiai tanulmányok* II. kötetét. 1914-beli termés *Éltes Mátyás* tagtársunknak könyve *A gyermeki intelligencia vizsgálatáról* továbbá *Schuschny Henrik* tagtársunk *Iskola és egészség* c. műve, *Gombocz Endre* speciális monografiája *A budapesti egyetemi botanikus kert és tanszék történetéről*, *Grósz Gyula* *Gyermekegésztana*, *Orel Géza* műve a *Műhelyi nevelésről*. *Páris iskoláiban* — mind csupa nagyobb eredeti tudományos monografia — végül a Kath. Középiskolai Tanáregyesület által kiadott «Pædagogiai Könyvtár» c. vállalatnak IV. kötete, mely *Lockenak* a nevelésről való *Gondolatait* adja *Mutschenbacher Gyula* fordításában. Mindezek a nagyrészt rendes és külső tagjaink munkásságának eredményeként

létrejött szakirodalmi jelenségek és sok más kisebb pedagógiai tárgyú értekezés és tanulmány, továbbá a magyar nyelven megjelenő számos tanügyi folyóirat nemcsak általában az 1914. év intenzív pedagógiai elméleti munkásságának bizonyítékául szolgálnak, hanem különös meglepéssel tölthetik el Társaságunkat is, mert tagjai oly értelemben is önérzettel tekinthetnek minderre a munkásságra, hogy elmondhatják magukban: *quorum magna pars fui*.

E jeles környezetben Társaságunk belső élete nem lankadt az elmúlt év folyamán, még a háború csüggesztő hatásának keletkezése után sem. Az a bizonyos anyagi nehézség, mely az egész magyar s bizonyára, az egész európai életre s így a tudományos társaságok életére nézve is bekövetkezett, folyóiratunknak 2 ívvel való redukcióját s a három utolsó füzetnek egybevonását okozta ugyan, ez azonban alig jelenti számbavehető hanyatlását munkásságunknak.

Üléseinket rendszeren és teljes számban megtartottuk a szokott időközökben, havonként, a háború óta szinte fokozódó érdeklődés és a szokottnál nagyobb közönség mellett.

Üléseink száma összesen 8 volt: egy nagygyűlés, 7 fölolvásó és egy elnöki ülés. A tudományos előadások közt volt egy elnöki megnyitó beszéd, mely a szaktudomány magaslatán álló tudós széles látókörével az utolsó decennium magyar tudományos pedagógiai irodalmának képét rajzolta meg a belőle levonható tanulságokkal; volt 11 nagyobb értekezés és tanulmány, köztük 3 újabban megválasztott rendes tagtársunk székfoglalója; a háború megindulása óta tartott üléseken a felolvasások között 4 egészen aktuális kérdésekkel foglalkozott; az összes felolvasások közül kettő mostani ellenfeleink legrokonszenvesebbjének, a franciáknak tanügyéről szólt.

A felolvasások egyenként a következők voltak:

Január 18-án: *Fináczy Ernő* nagyérdékű összefoglaló előadása «Pædagogiai irodalmunk» címen;

Február 21-én: *Krammer József* szakszerű székfoglaló értekezése «Leányoktatásunk egységes szervezéséről»;

Március 21-én: *Szelényi Ödön* olvasta föl egészen új magyar neveléstörténeti adatokat tartalmazó székfoglalóját e címen: «Egy régi magyar pædagogus».

Április 18-án: volt *Bursics Ernő* székfoglalója, melynek tárgya a nemsokára bekövetkezett események folytán szinte aktuálissá lett: «A népiskolai tantervnek nemzeti irányú revíziója statisztikai alapon», és *Kemény Gábornak* szintén nemsokára aktuálissá vált tárgyat felölelő felolvasása «A francia középiskolák szelleméről».

Május 16-án: a háború előtti utolsó ülésünkön, *Fodor Márkus*

dolgozatát hallgattuk meg, melynek címe ez volt: «Középiskolai tanárképzésünk reformjához».

Október 17-én: a rendes időben megtartott első háborús ülésünkön *Imre Sándor* olvasta föl aktuális nevelésügyi fejtegetéseit «A háború és a magyar pedagógia» kapcsolatának témájáról, ugyanakkor *Kemény Ferenc* is ismertette rokontárgyú gondolatait «Uj idők» címen.

November 21-én: *Imre Sándor* felolvasta *Márki Sándornak* időszerű fejtegetéseit, melyeknek tárgya ez volt: «Katonai tudományok az egyetemen», a titkár pedig bemutatta *Ellend Józsefnek* még a májusi ülés tárgysoráról fennmaradt tanügytörténeti dolgozatát «A sárospataki főiskola és az Organisations-Entwurf» címen.

Végül *december 19-én:* *Hegedüs István* olvasta föl «A szabadoktatás lényege és módszere» c. gondolatébresztő s vitatételeket megállapító tanulmányát, *Szabó László* pedig «A francia népiskola és a háború» címen mutatott be rendkívül érdekes adatokat vitéz ellenfelünknek, a franciáknak a háború előtti békés pedagógiájáról.

Felolvasó üléseink látogatottsága a közönség kielégítő érdeklődéséről tanuskodott.

Munkásságunk másik részének eredménye a lefolyt évben folyóiratunk XXIII. évfolyama, illetőleg kötete volt. A rendes terjedelemmel szemben való redukció nem változtatta meg a folyóirat egész karakterét és értékét s bár terjedelme a közvetlen előző évfolyam majdnem 42 ívével szemben csak 38 ív volt, a munkatársak száma mégis 57, ami az előző év 59 munkatársával szemben alig jelent hanyatlást. Tartalomban is — hála szerkesztőnk nagy tárgyszeretetének és példás lelkiismeretességének és hála elnökünk régi meleg érdeklődésének — eléggé sokoldalú és körültekintő volt folyóiratunk. Mint azelőtt ez évben is szóhoz jutottak folyóiratunkban az általános pedagógia, a kulturpolitika, a pedagógiai irodalomtörténet, a neveléstörténet, az iskolai szerveztan, a módszertan, a kapcsolatos tudományok közül pedig a lélektan és az esztétika. Volt a Magyar Pedagógiában 21 önálló nagyobb tanulmány, ezek között kettő több közleményre terjedő; volt 17 kisebb közlemény a magyar és külföldi pedagógiai élet jelenségeiről; volt 20 ismertetés a hazai pedagógiai irodalom, 14 pedig a külföldi irodalom termékeiről; 6 külön kis közlemény rövid ismertetésekben vagy főlemlítésekben regisztrált mindent, ami pedagógiai tárgyú vagy vonatkozású könyv vagy füzet magyar nyelven megjelent. A 6 közleményben összesen 63 magyar pedagógiai tárgyú műről volt szó. E gondos és értékes apró megjegyzésekben gazdag tájékoztató áttekintésért különös köszönet illeti meg szerkesztőnket. A külföldi irodalom néhány termékének részletes

ismertetését az 1914-ben megjelent külföldi (angol, francia és német) pedagógiai irodalom lehetőleg teljes bibliografiája egészítette ki, melyből persze — könnyen érthető s elkerülhetetlen okok folytán — a háború kitörése óta hiányoznia kellett a francia és angol irodalom áttekintésének. Folytatta folyóiratunk a *Szemle* c. rovatot is, mely 7 közleményben összefoglaló áttekintéseket adott főleg hazai pedagógiai aktuális kérdésekről és problémákról, két ízben — mikor ezek még lehetőségek sőt népszerűek voltak — nemzetközi mozgalmakról is. Ugyanilyen kérdések ismertetését kaptuk abban a 15 közleményben, mely hazai tanügyi lapok egyes érdekesebb cikkeit s abban a 6 közleményben, mely külföldi (német, francia és amerikai) szaklapok megismerésre érdemes aktualitásait kísérté figyelemmel. Volt ezenkívül a folyóiratban 15 kisebb vegyes cikk; egy nagyobb hatodfél ívnyi közlemény pedig az 1893. évi magyar pedagógiai irodalom teljes repertóriumát adta; mindezekon kívül folyóiratunk hivatalos rovata 15 közleményben számolt be a Társaság életének különböző mozzanatairól. Folyóiratunk tartalmát így statisztikailag végigtekintvén, annak gazdagsága és változatossága első látásra is bizonyos fokú meglepéssel tölthet el bennünket.

Társaságunk szellemi munkásságának ismertetésén kívül programmszerűen jelentést kell még tennem a körünkben végbement személyi változásokról. E változások öröndetesebb, de — sajnos — kisebbik része új tagokkal való gyarapodásunk volt. Tagjaink száma a lefolyt évben egy tiszteleti és egy rendes taggal gazdagodott; 1914. évi nagygyűlésünkön ugyanis tiszteleti taggá választottuk *dr. Jankovich Béla* vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, aki hivatalba lépésének első napjától kezdve nem annyira politikai, mint inkább művelődési szempontból fogta föl vezetői tisztségét, ami már megválasztatása előtt s azóta is talán legvilágosabban az iskolai reformok iránt tanúsított érdeklődéséből állapítható meg. Nem sok kultuszminiszterünk volt, aki az iskola kérdéseit annyira igyekezett volna tanulmányozni s aki az iskola dolgait annyira magáévá tette volna, mint ő. Ennek tudatában Társaságunk egyhangú lelkesedéssel üdvözölte Jankovich Béla miniszter urat tagjai sorában, ő maga pedig örömmel fogadta a Társaság bizalmát s szíves szavakkal köszönte a neki küldöttségileg átadott tiszteleti oklevelet.

Ugyanez alkalommal, tavalyi nagygyűlésünkön betöltetvén az 1913 óta üresedésben levő egy rendes tagsági hely, Társaságunk egyhangú elhatározásából rendes tagjaink sorába lépett *dr. Wildner Ödön*, a székesfővárosi kulturális ügyosztály vezetője, az «Uj Élet» c. folyóirat társszerkesztője, kinek a kultúra emelése és terjesztése körüli nagy érdemei közismertek voltak.

Mindkét új tagtársunkat szívesen üdvözljük ezuttal is tiszteleti, illetőleg rendes tagsági minőségükben.

Ez új tagokkal való örvendetes erősödésünkkel szemben 1914-ben annál kevésbé kímélte azonban régi erőnket a végzet, mikor tiszteleti tagjaink közül egyet, rendes tagjaink sorából pedig 7 kedves társunkat ragadta el a halál. Mintha nem elégette volna meg, hogy oly sok ifjú reményteljes életet, ki tudja, hány lelkes magyar tanítót és pedagógust, tört le a harc mezején, a magyar pedagógiai élet régi kipróbált erői, tagtársaink közül is szokatlan hévvel tarolt le olyanokat, kik közül nem egytől még értékes munkát várt és remélt kulturánk.

Pedagógiai életünk régi, már nyugalomban levő munkásai közül való volt *dr. Leövey Sándor*, a letúnt év utolsó napjaiban elhunyt tiszteletbeli tagtársunk. Neve az utóbbi évtizedben már csak csöndes emlékeket jelentett, valamikor azonban, Társaságunk alakulása idején népszerű volt, mint a központi tanügyi kormányzatban a magyarországi főiskolai oktatásügy fáradhatatlan munkásának, majd később a közigazgatási bíróság megfelelő reszortjában működő gazdag tapasztalatú férfiúnak jóhangzású neve. Az elhunyt férfiú — Társaságunknak 1894 óta tiszteleti tagja — szegény sorsból küzdvén fel magát magas pozíciójába, a munka megbecsülésének pedagógiáját vitte be mindenüvé előkelő működési körébe és vezető állásaiba.

Mindjárt az elmúlt év legelején, immár több mint egy évvel ezelőtt, elvesztettük tagjaink közül *Rombauer Emil* címz. főigazgató-budapesti főreáliskolai igazgatót, kinek váratlan elhúnyta nagy vesztesége volt a magyar tanári rendnek. Egyéniségének erejével és kedvességével egyaránt megragadott mindenkit s az ő munkássága a tanári állás és munka megbecsüléséért vívott küzdelemnek egyik erőssége volt. Ezt természetes intelligenciájával, tudós tanultságával s erős pedagógiai rátermettségével érte el. Társaságunknak is kedves tagja volt 1905 óta, ki szavát szívesen hallatta közöttünk, fölolvás asztalunknál is több ízben megjelent s közlönyünkben is többször olvastuk dolgozatait. Rombauer emlékét mindnyájan, kik ismertük, szeretettel fogjuk őrizni.

Meghalt az elmúlt évben tagjaink közül *De Gerando Antonina*, a kolozsvári állami felsőbb leányiskola nyugalmazott igazgatónője is, a francia születésű magyar írónő, nemzeti nőnevelésünk fáradhatatlan, lelkes apostola, ki Társaságunknak megalapítása óta tagja volt s kinek 1872 óta nagy része volt a magyar leányoktatás ügye előkészítésének, főleg a felsőbb leányiskolák szervezésének munkájában. E nemeslelkű nő a nemzeti szellemben fejlesztendő nőnevelőintézetek ügyéért nem szünt meg buzgólkodni úgyszólván utolsó órájáig

sem. Nagy irodalmi munkásságot fejtett ki, számos neveléstani cikket tett közzé különböző tolyóiratokban, különösen a Nemzeti Nőnevelésben. Az idegen, ma reánk nézve ellenséges francia nemzet kebeléről hozzánk szakadt, de minden ízében magyarrá lett nő emlékéért nemzeti kulturánk s a magyar nőnevelés történetírója áldólag fogja említeni késő évtizedek mulva is.

Fájdalmasan érezzük korai elhunytát egyik fiatalabb tagtársunknak *dr. Prónai Antalnak*, ki előbb mint jeles piarista tanár, később mint a magyar oktatásügyben nevezetes szerepet játszó tanítórindnek kormánytanácsosa s e rendnek hivatalos történetírója, általában a piarista iskolák, speciálisan a piarista iskolai dráma története körül végzett kutatásaival és a Magyar Középiszkola c. tanügyi folyóiratnak gondos szerkesztésével szerzett szép érdemeket. Társaságunk 1912-ben, mint az újabb magyar tanári generáció egyik jelesét, épen ez irodalmi érdemeiért választotta őt tagjai sorába s még sok reménységet fűzött az ő szorgalmas, derék egyéniségéhez. Prónai azonban, kit fájdalmas betegsége korán ragadott el közülünk, már székfoglalóját sem tarthatta meg közöttünk, melyre pedig mindjárt megválasztása után lelkiismeretesen készülődött. A szeretetreméltó magyar papot, kihez többünket meleg baráti kapcsolatok fűztek, az ő generációja híven emlékezetében fogja tartani.

Legutóbbi évtizedeink magyar tudományosságának az eddig említetteknel erősebb oszlopát s a magyar főiskolai tanári karnak igazi jelesét döntötte ki közülünk a végzet *dr. Medveczky Frigyes* egyetemi tanárnak, a Magyar Filozófiai Társaság és a Felsőokt. Egyesület elnökének személyében, ki kezdettől fogva, 1892 óta tagja volt Társaságunknak. Tudományos munkásságának java része a filozófiai irodalom terére esik ugyan, de ép oly nagy hévvel csüngött a magyar tudományos oktatás ügyén s utolsó törekvéseivel is, az új magyar egyetemek szervezése alkalmával, az európai egyetemek s az egyetemi oktatás történetének és szervezetének vizsgálatába mélyedett el. Ezen tanulmányainak eredményeit irodalmi formába nem önthette bár, de bizonyos, hogy az egyetemi oktatás szellemének s a főiskolai pedagógia kialakulásában levő tudományának egyik legméltóbb képviselője volt közöttünk. Emlékét szélesebb körben őrizni fogja a magyar tudományosság története.

Múlt évi veszteségünk *Komáromy Lajos* nyug. Erzsébet-nőiskolai tanárnak elhunytja is. Az ő csöndes munkás alakja, bár szintén kezdettől fogva tagja volt Társaságunknak, különösen az utóbbi évtizedben ritkán volt látható soraink között, mindamelllett a magyar nyelvtanítás ügyében, tehát a nemzeti oktatás egyik legfontosabb kérdése körül szerzett érdemei, erre a célra készült jeles tankönyvei, néhány

magyar pedagógiai történeti tanulmánya s főleg nyelvtudományi szakművei érdemes munkásává teszik utolsó félszázadi nemzeti életünknek.

A letűnt esztendő vége felé dőlt ki tagjaink sorából *Spitkó Lajos*, a jeles képzettségű budapest-vidéki tankerületi főigazgató, Társaságunknak szintén 1892 óta tagja. Elhunyt érdemes társunk tanügyi hivatalos elfoglaltságán kívül egyrészt a tudományos filológiai irodalomban, másrészt az egyesületi téren, vidéki kulturális társaságok alapításával fejtett ki jelentős tevékenységet. Az 1880-as és 1890-es években szorgalmas munkása volt a szorosabban vett pedagógiai irodalomnak is; a reáliskola, az egységes középiskola, a gimnáziumi német nyelvi tanterv és utasítások, a tanárképzés és tanárképződés kérdései érdekelték őt s ezenkívül egyideig a Középiskolai Szemlének szerkesztése is elfoglalta. Egykori filológiai tanulmányaitól tehát mindinkább a pedagógia felé, a mi körünkbe terelődött írói tevékenysége, melytől az utóbbi évtizedben csak bokros adminisztratív hivatali teendői vonták el őt. Előbb vázolt munkásságáért becsültük őt nagyra Társaságunkban s ez az ő emlékének legszebb koszorúja is.

Elhunyt végül rendes tagjaink közül *dr. Náray-Szabó Sándor*, nyug. vallás- és közoktatásügyi államtitkár, Társaságunknak 1908 óta megválasztott tagja. Társaságunkban nem működött ugyan sohasem, az elméleti pedagógiának nem volt művelője s — orvosi képzettsége lévén — tanár sem volt sohasem; nevét mindamelllett megörökítette közöttünk is, mint a magyar gyógypedagógia fölvirágzásának megindítója. Úgyszólván semmiből teremtette vagy igen kis csirából fejlesztette igazán európai magaslatra a magyar gyógypedagógiai intézeteket s azon kevés szerencsések közé tartozott, kik egy ilyen nemes ügy jelentőségét s áldásos voltát fölismervén, annak egész lelkükkel szolgálatába állván, eszméiket egészen a maguk óhajtása szerint, a maguk munkájával valósíthatják meg. Mint a közoktatásügyi kormányzat főhivatalnoka szélesebb munkakört nyervén s munkáját kénytelen lévén kiterjeszteni a magyar kultúra egész területének gondozására, mégis hű maradt első s igazi szerelméhez s a magyar gyógypedagógia ügye mindvégig, hivataloskodása utolsó percéig legközelebb maradt szívéhez. Rövid nyugalom után, aránylag fiatalon következvén be elhunyt, alakját nemesen világítja meg az utókor előtt hirtelen halála is, mely a háború sebesültjeinek önfeláldozó ápolása közben szerzett betegségének volt következménye.

Rendes tagjaink közül való fájdalmas veszteségeink mellett nem hagyhatom említés nélkül korai halálát *dr. Szabó Péter* gyakorló főgimnáziumi tanárnak sem, ki Társaságunknak nem rendes, hanem külső tagjai sorából való volt s ki elhunyt, mielőtt őt szorosabban

magunkhoz csatolhattuk volna. Kiváló műveltségének, jeles pedagógiai képzettségének, értékes tanárképző munkájának emlékét azonban legálább ezúton Társaságunkhoz fűzni kegyeletes és méltányos gondolatnak tartom.

Kegyelettel felújítván ez alkalommal 1914-ben elhunyt tagjaink emlékezetét, kérem a t. Társaságot, határozza el társaink elvesztésén való fájdalunknak jegyzőkönyvbe iktatását.

Társaságunk anyagi ügyeiről pénztáros tagtársuuk fog beszámolni. Én ezúttal *Héber Bernát* budapesti főgimnáziumi tanár 100 koronányi nemes és önzetlen alapítványának hálás megemlékezésén kívül röviden csak azt jelzem, hogy ez alkalommal talán nem lesz oly megnyugtató a kép, melyet pénztárosunk anyagi állapotainkról rajzolni fog. Nem érezzük még anyagi szükségét, vállalt szerény feladatainkat még akadálytalanul megoldhatjuk ugyan a közel jövőben is, de ha a közviszonyok nem változnak meg hamarosan, bizonyára mind nehezebben fogunk feladatunknak élni. Ennek okát abban találjuk, ami a mienkhez hasonló tudományos társaságok munkáját is bénítja, a háború folytán beállott anyagi depresszióban, főleg a tagdíjak csökkenésében. Ezzel szemben azonban biztató jelenségnek tartom Társaságunknak nemcsak szellemi, hanem anyagi gyarapodására nézve is azt, hogy külső tagjaink sora az elmúlt évben 118 új taggal (sőt a háború kitörése óta is 7-tel) gyarapodott, amivel szemben a tagoknak kilépés és elhalálozás által való csökkenése sokkal kisebb méretű.

Egyelőre nagyobb aggodalmakat nem okozó anyagi helyzetünk kedvező voltának lehetőségét a pénztáros buzgóságán kívül, mellyel régi tagdíjtartozások behajtását is szorgalmazza, természetesen nagy mértékben elősegítette ismét a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak szokott évi 2000 koronás államsegélye és a Magyar Tudományos Akadémiának 600 koronás szubvenciója, melyekért Társaságunk őszinte hálával adózik nekik. Kérem a t. nagygyűlést, bízza meg határozatilag az elnökséget, hogy mondjon köszönetet a Miniszter úr ó Excellenciájának e becses anyagi és erkölcsi támogatásért s hasonlóképen a Magyar Tudományos Akadémiának is, amely szíves volt anyagilag támogatni tudományos céljainkat s azonfelül az akadémiai üléstermet gyűléseink számára egész éven keresztül átengedte.

Kérem jelentésem jóváhagyó tudomásul vételét és indítványaim elfogadását.

A Társaság a jelentést tudomásul veszi, elhunyt tagjainak elvesztése miatt mély fájdalomát fejezi ki s a titkár indítványait elfogadja. Az elnök javaslatára a közgyűlés a titkárnak gondosan és szépen megszerkesztett, kimerítő jelentéseért köszönetet szavaz.

IV. Dr. *Bozóky Endre* pénztáros bemutatja a Társaság 1914. évi számadását:

A Magyar Pædagogiai Társaság 1914. évi zárószámadása.

Bevétel.		Kor.
Készlet 1913-ról	— — — — —	284·41
Hátralékokból	— — — — —	332·60
Folyó évi tagdíjakból	— — — — —	1608·76
Előre fizetett tagdíjakból	— — — — —	94·—
Alapítványok kamataiból	— — — — —	154·93
Tiszteleti és rendes tagok adományaiból	— — — — —	410·—
Segély a nm. vallás- és közokt. minisztertől	— — — — —	2000·—
Segély a M. Tud. Akadémiától	— — — — —	600·—
Régi holmik értékesítéséből	— — — — —	6·—
Egyenleg (1914. évi hiány)	— — — — —	156·41
Összesen	— —	5647·11

Kiadás.		Kor.
Írói tiszteletdíjak	— — — — —	1491·50
Nyomdaköltségek	— — — — —	1215·—
Tisztviselői tiszteletdíjak:		
Szerkesztő	— — — — —	800·—
Titkár	— — — — —	400·—
Pénztáros	— — — — —	600·—
Jegyző	— — — — —	200·—
Szolgáknak	— — — — —	102·—
Titkári és pénztárosi ügykezelés	— — — — —	290·11
Segéd munkás (irnok)	— — — — —	52·—
Takarékbetétek (tiszteleti és rendes tagok adományai)	— —	410·—
Beszerezések	— — — — —	21·10
Előfizetések	— — — — —	65·40
Összesen	— —	5647·11

Budapest 1915. január 4-én.

Böngérfi János s. k.,
ellenőr.

Dr. Bozóky Endre s. k.,
pénztáros.

A közgyűlés a számadási tételeket tudomásul veszi.

V. Dr. *Zsengeri Samu* a kiküldött pénztárvizsgáló-bizottság nevében felolvassa következő jelentését:

A pénztári könyveket 1914 jan. 1-től 1914 dec. 31-ig átvizs-

gáltuk, s úgy a bevételeket, mint a kiadásokat az okmányokkal és a tagok nyilvántartásával összehasonlítottuk és megegyezőknek találtuk. A 156 K 41 fill. deficit a tárgymutató céljaira gyűjtött és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank budai fiókjában a 22461. sz. takarékkönyvre elhelyezett 3600 K-nyi összegből fedeztetett. Ugyanezen alapból 487 K 50 fill. nyi összegben a társaság 500 K névértékű hadikölcsön címleteket vásárolt. A György Aladár-féle 200 K-ás pályadíj a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank budai fiókjának 24,992 sz. takarékkönyvében találtatott. Az 5234 K-ra emelkedett alapítványtőke a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank budai fiókjában letétbe helyezett 5200 K névértékű következő címletekben: 5000 K 4 $\frac{1}{2}$ %-os Pesti Magyar Keresk. Bank záloglevél és 200 K 4%-os magyar korona-járadék, valamint a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank budai fiókjának 27,358 sz. és a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület József-Ferencvárosi fiókjának 27,626.sz. takarékkönyveiben találtatott. A m. kir. póstatakarékpénztári cheque-számlán 190 K 33 fillér találtatott. Ezek alapján a pénztárnoknak felmentvényt megadni kérjük.

Budapesten, 1915. január hó 4-én.

Dr. Zsengeri Samu s. k.,
pénztár vizsgáló-bizottsági tag.

Dr. Radó Vilmos s. k.,
pénztár vizsgáló-bizottsági tag.

A társaság dr. *Bozóky Endre* pénztárosnak a felmentvényt megadja és buzgó munkásságáért köszönetet mond. Jövő évi pénztár-vizsgálókul *Radó Vilmos* és *Zsengeri Samu* küldetnek ki, akiknek, valamint *Böngérfi János* ellenőrnek fáradozásait külön is megköszöni az Elnök.

VI. *Dr. Bozóky Endre* bemutatja az 1915. évi költségelőirányzatot:

A Magyar Pædagogiai Társaság 1915. évi költségelőirányzata.

	Kor.
Tagdíjhátralékokból	500.—
1915. évi tagdíjakkól	1700.—
Előre fizetett tagdíjakkól	200.—
Alapítványok kamataiból	200.—
Tiszteleti és rendes tagok adományai	50.—
Kormánysegély	2000.—
A Magyar Tud. Akadémiától	600.—
Régi holmik értékesítéséből	10.—
Összesen	5260.—

Kiadás.

	Kor.
1914. évi hiány	156.41
Írói tiszteletdíjak	1200.—
Tisztviselők tiszteletdíjai:	
Szerkesztő	800.—
Titkár	400.—
Pénztáros	600.—
Jegyző	200.—
Szolgáknak	100.—
Ügykezelési költségek	400.—
Előfizetésekre	70.—
Nyomdaköltség	1200.—
Rendkívüli kiadásokra	100.—
Egyenleg (1915. évi maradék)	33.59
Összesen	5260.—

Budapest, 1915 január 4-én.

Az elnökség nevében

Böngérfi János s. k.,
ellenőr.

Dr. Bozóky Endre s. k.,
pénztáros.

A közgyűlés az előirányzatot vita nélkül elfogadja.

VII. Az *elnök* felolvasván az alapszabályok idevágó §-át, jelenti, hogy a január 8-ikán tartott elnökségi ülés *tiszteleti tagúl* ajánlja a közoktatási kormányznak két, vezető állásban levő tagját, a vallás- és közoktatási miniszterium két nagyérdemű államtitkárát: *Ilosvay Lajost* és *gróf Klebelsberg Kunót*. Ez az ajánlás — úgymond — megokolásra nem szorul. *Ilosvay Lajosnak* a tudomány és a tanítás terén kifejtett, hosszú, kitünő tevékenysége mindnyájunk előtt ismeretes; hasonlóan ismeretesek előttünk azok a kiváló szolgálatok, melyeket *gróf Klebelsberg Kunó* a Julián-egyesület iskoláinak szervezése körül tett s melyek magyar állami és nemzeti szempontból eléggé nem értékelhetők. Mindketten tudásuk és tehetségük javát belevitték új, fontos munkakörükbe, ahol napról-napra van alkalmuk a kultúra érdekeit ápolni és fejleszteni; hogy ezt mily odaadással és sikerrel teszik, köztudomású. A M. P. T. csak önmagát tiszteli meg, midőn közművelődésünk e vezetőit tiszteleti tagjai sorába iktatja.

A megüresedett 7 rendes tagsági helyre az elnökség ajánlja a következőket:

Bódiss Jusztin bölcsészettudományok doktora, pannonhalmi főiskolai tanárt, a M. T. Akadémia lev. tagját, az Orsz. Középkolai Tanáregyesület

volt alelnökét, aki évtizedek óta szóval és tettel szolgálja sikerrel a magyar közoktatást, a középiskola minden újabb mozgalmában részt vett s számos cikkben, értekezésben és tanulmányban szólott hozzá az iskola kérdéseihez ;

Éltes Mátyást, a budapesti áll. kisegítő iskola igazgatóját, aki ez intézmény élén úttörő munkát végzett s a gyógypedagógiai irodalom terén több érdemes munkával, legutóbb «A gyermeki intelligencia vizsgálata» c. nagyobb művével, úgyszintén számos értekezésével bőségesen rászolgált arra, hogy társaságunk rendes tagjai sorába iktassa ;

Fest Aladárt, a budapesti tanker. főigazgatósághoz beosztott kir. főigazgatót, a magyar tanügynek régi, nagyérdemű munkását, aki nehéz viszonyok között is nagy sikereket tudott felmutatni a magyar kultúra exponált vidékein s a hazai tanügyi folyóiratok, egyebek közt a M. P. hasábjain megjelent tanulmányaival gyakorlati pedagógiai készültségének kiváló bizonyítékait adta ;

Friml Aladár bölcsészettudományok doktora, budapesti áll. főgimn. tanárt, a Magyar Középiskola c. folyóirat szerkesztőjét, az Orsz. Közoktatási Tanács tagját, aki a középiskolának szintén régi, kitűnő munkása s aki legutóbb az 1777. évi Ratio Educationis magyar fordításával gazdagította neveléstörténeti irodalmunkat ;

Marsits Rozinát, a kolozsvári felsőbb leányiskola igazgatóját, aki a magyar nőnevelés ügyének egyik leglelkesebb és legtevékenyebb munkása s akinek neve szorosan összeforrt nőnevelésünk újabb történetével ;

Molnár Oszkárt, a kolozsvári áll. tanítóképzőintézet tanárát, aki a tanítóképzés egyik legérdemesebb fiatal munkása, a vidéki pedagógiai folyóiratok közül kiemelkedő «Család és Iskola» c. lapnak szakavatott szerkesztője s a magyar gyermektanulmánynak is szorgalmas művelője ;

Nádai Pul bölcsészettudományok doktora, iparrajziskolai tanárt, folyóiratunk buzgó munkatársát, aki különösen a Gyermekről írt kétkötetes munkájával (melyhez «Az élet művészete» c. munka is csatlakozik) mutatta be magát jeles pedagógiai írónak s akinek avatott tollától társaságunk a jövőben is sokat remél.

A nagygyűlés az elnökség javaslatát osztatlan helyesléssel és éljenzéssel fogadja, mire az *elnök* nevezetteket a M. P. T. egyhangúan megválasztott tiszteleti-, illetőleg rendes tagjaiul jelenti ki.

Ilosvay Lajos államtitkár nyomban megköszöni a reá. nézve teljesen váratlan kitüntetést és a Társaság lelkes éljenzése közt jelenti ki, hogy mindarra a kötelezettségre, amit ránézve ez a megtiszteltetés jelent, örömmel vállalkozik.

VIII. Elnök kedves kötelességének ismeri, hogy végezetül köszönetet mondjon mindazoknak, akik a múlt esztendőn át a Társaság ügyeinek intézésében résztvettek, nevezetesen az *alelnököknek*, kik a szükséghez képest szívesek voltak őt az elnöki teendőkben helyettesíteni; *Gyulai Ágostnak* a titkári teendők buzgó teljesítéseért; *Bozóky Endrének* azért a gondosságért, mellyel a Társaság vagyoni érdekei fölött őrködött; *Bursics Ernőnek* és *Böngérfi Jánosnak* a jegyzői, illetőleg ellenőri tiszt lelkiismeretes teljesítéseért s — last, not least — *Imre Sándornak* azért a fáradtságot nem ismerő, cél-tudatos és tapintatos közreműködésért, melyet a folyóirat szerkesztésében tanusított és amelynek eredményei a Magyar Pædagogia folyton emelkedő színvonalán ismerhetők fel.

Miután még *dr. Badics Ferenc* főigazgató az elnöknek megnyitó előadásáért és a Társaság felvirágoztatása körül szerzett érdemeiért a jelen voltak általános helyeslése mellett köszönetet mondott, *Fináczy Ernő* elnök a Magyar Pædagogiai Társaság XXIII. közgyűlését azzal a kívánsággal zárja be, vajha akkor, mikor egy év múlva újból össze fogunk gyűlni, már a mindnyájunktól hön óhajtott békeáldásaiban részesedve végezhesük kulturális feladatainkat.

A Magyar Pædagogiai Társaság 1915-ben.

I. A Társaság tisztviselői:

Tiszteletbeli elnök: *Heinrich* Gusztáv dr., főrendiházi tag, nyug. egyet. tanár, a M. Tud. Akad. főtitkára.

Elnök: *Fináczy* Ernő dr., udv. tanácsos, egyet. tanár, az Orsz. Közokt. Tanács alelnöke.

Alelnökök: a) a népoktatás köréből: *Mosdóssy* Imre, kir. tanácsos, Budapest székesfőváros kir. tanfelügyelője.

b) a középiskolák köréből: *Erődi* Béla dr., udv. tanácsos, Budapest székesfőváros tankerületi főigazgatója.

c) az egyetem köréből: *Kármán* Mór dr., egyet. tanár.

Titkár: *Gyulai* Ágost dr., pedagógiumi tanár.

Szerkesztő: *Imre* Sándor dr., pedagógiumi tanár, egyet. m. tanár.

Pénztárnok: *Bozóky* Endre dr., kir. tan., középiskolai igazgató, az Orsz. Közokt. Tanács titkára.

Ellenőr: *Böngérfi* János, c. polg. isk. igazgató.

Jegyző: *Bursics* Ernő, székesfővárosi közs. nép- és iparisk. igazgató.

Könyvtárnok: *Szuppán* Vilmos, kir. tan., keresk. akad. igazgató.

II. Tiszteleti tagok:

- Apponyi* Albert gr., v. b. t. t., orsz. képviselő, Budapest (1908).
Békefi Remig dr., zirczi apát, Zircz (1912).
Beöthy Zsolt dr., főrendiházi tag, egyet. tanár, Budapest (1913).
Berzeviczy Albert dr., v. b. t. t., orsz. képviselő, a M. Tud. Akad. elnöke, Budapest (1894).
 5 *Burány* Gergely dr., udv. tan., a csornai premontrei kanonok-rend prépostja, Csorna (1911).
Cherven Flóris dr., udv. tanácsos, c. főigazgató, nyug. főgimn. igazgató, Budapest (1913).
Dugard M. pædag. író, a párisi Lycée Molière tanárnője, Páris (1904).
Eötvös Loránd báró dr., v. b. t. t., egyetemi tanár, Budapest (1894).
Gyertyánffy István, kir. tanácsos, nyug. pedagógiumi igazgató, Budapest (1912).
 10 *Hosvay* Lajos dr., vallás- és közokt. államtitkár, Budapest (1915).
Jankovich Béla dr., v. b. t. t., vallás- és közokt. miniszter, Budapest (1914).
Kármán Mór dr., kir. tan., egyet. tanár, Budapest (1910).
Klebelsberg Kunó gróf dr., vallás- és közokt. államtitkár, Budapest (1915).
Molnár Viktor dr., nyug. vallás- és közokt. min. államtitkár, Budapest (1904).
 15 *Sée* Camille, francia államtanácsos, pedag. író, Páris (1904).
Takács Menyhért dr., a jászóvári premontrei kanonok-rend prépostja, Jászó (1904).
Vasary Kolos, bibornok, v. b. t. t., Magyarország volt hercegprimása, Budapest (1894).
Wlassics Gyula dr., v. b. t. t., a közigazgatási bíróság elnöke, Budapest (1896).
Zichy János gr., v. b. t. t., volt vallás- és közoktatásügyi miniszter, Budapest (1911).
 20 *Zsilinszky* Mihály, v. b. t. t., orsz. képviselő, Budapest (1894).

III. Rendes tagok:

- Acsay* Antal dr., egyet. m. tanár, Budapest (1911).
Alexander Bernát dr., egyet. tanár, Budapest (1892).
Badics Ferenc dr., kir. tan., budapest-vidéki tanker. főigazgató, Budapest (1892).
Baló József dr., tanítóképzőint. igazgató, Budapest (1912).

- 5 Bánóczy József dr., tanítóképzőint. igazgató, Budapest (1911).
 Bárczy István dr., a székesfőváros polgármestere, Budapest (1906).
 Bartoniek Géza, udv. tan., az Eötvös-kollégium igazgatója, Bpest (1904.)
 Beke Manó dr., egyetemi tanár, Budapest (1899).
 Bódiss Jusztin dr., tanárképzőfőisk. tanár, Pannonhalma (1915).
- 10 Bokor József dr., egyetemi rk. tanár, Budapest (1892).
 Bozóky Endre dr., kir. tan., középisk. igazg., az Orsz. Közoktatási
 Tanács titkára (1908).
 Böngérfi János, c. polg. isk. igazgató, Budapest (1892).
 Bursics Ernő, székesfővárosi nép- és ipariskolai igazgató, Budapest
 (1912).
 Capesius József dr., tanítóképzőint. igazgató, Nagyszében (1892).
- 15 Csáka Károly, nyug. gimn. igazgató, Vác (1893).
 Csengeri János dr., egyetemi tanár, Kolozsvár (1892).
 Demeczky Mihály dr., udv. tan., egyet. tanár, Budapest (1892).
 Dóczi Imre, egyházkerületi gimn. felügyelő, Debreczen (1903).
 Dreisziger Ferenc, tanítóképzőint. tanár, Kalocsa (1905).
- 20 Egri György, áll. elemi isk. igazgató, Jászberény (1912).
 Éltes Mátyás, áll. kisegítő isk. igazgató, Budapest (1915).
 Ember János, kir. tanfelügyelő, Pécs (1892).
 Endrei Gerzson dr., főgimn. tanár, Budapest (1911).
 Erődi Béla dr., udv. tan., Budapest székesfővárosi tanker. főigaz-
 gató, Budapest (1892).
- 25 Eötvös K. Lajos, nyug. kir. tanfelügyelő, Budapest (1892).
 Ferenczy József dr., műgyet. tanár, Budapest (1892).
 Fest Aladár, kir. tan., tanker. főigazgató, Budapest (1915).
 Fináczy Ernő dr., udv. tan., egyetemi tanár, az Orsz. Közokt. Ta-
 nács alelnöke, Budapest (1892).
 Friml Aladár dr., főgimn. tanár, Budapest (1915).
- 30 Gaal Mózes, főgimn. igazgató, Budapest (1912).
 Geöcze Sarolta, tanítónőképzőint. igazgató, Budapest (1892).
 Géresi Kálmán, tanker. főigazgató, Debreczen (1893).
 Gockler Lajos dr., keresk. isk. tanár, Budapest (1908).
 Gyomlay Gyula dr., Eötvös-kollégiumi tanár, Budapest (1892).
- 35 Gyulai Ágost dr., pedagógiumi tanár, Budapest (1904).
 Hajnóczy József dr., kir. tanfelügyelő, Lőcse (1893).
 Havas Gyula dr., ny. kir. tanfelügyelő, Budapest (1908).
 Hegedüs István dr., egyetemi tanár, Budapest (1895).
 Hegedüs Károly, udv. tan., nyug. iparisk. főigazgató, Bpest (1892).
- 40 Imre Sándor dr., pedagógiumi tanár, egyet. m. tan., Budapest (1906).
 Juba Adolf dr., iskolaorvos, egyet. m. tan., Budapest (1906).
 Katonáné Thuránszky Irén, ny. tanítóképzőint. igazg., Bpest (1892).

- Kemény Ferenc, főreálisk. igazg., Budapest (1903).
 Kerékgyártó Elek dr., polg. isk. igazg., Budapest (1903).
 45 Kirchner Béla, keresk. isk. főigazg., Budapest (1903).
 Kornis Gyula dr., egyet. tanár, Pozsony (1911).
 Kovács János dr., pedagógiumi tanár, Budapest (1897).
 Kőrösi Henrik, kir. tan., kir. tanfelügyelő, Budapest (1903).
 Kőrösi Sándor, főgimn. tanár, Budapest (1892).
 50 Krammer József, polg. isk. szakfelügyelő, Pozsony (1911).
 Kuncz Elek, tanker. főigazg., Kolozsvár (1892).
 Kuthy József dr., címz. főig., ny. főreálisk. igazg., Székesfehérvár
 (1892).
 Láng Mihály, nyug. tanítóképzőint. igazgató, Kolozsvár (1911).
 Lázárné Kasztner Janka, ny. Erzsébet-nőisk. igazg., Budapest (1892).
 55 Léderer Ábrahám, nyug. tanítóképzőint. igazgató, Budapest (1892).
 Málnai Mihály dr., tanítóképzőint. tanár, Budapest (1892).
 Márki Sándor dr., egyetemi tanár, Kolozsvár (1892).
 Marsits Rozina, fels. leányisk. igazgató, Kolozsvár (1915).
 Mártonffy Márton, udv. tan., orsz. képviselő, Budapest (1893).
 60 Mázy Engelbert dr., tanker. főigazgató, Kassa (1903).
 Molnár Oszkár, tanítóképzőint. tanár, Kolozsvár (1915).
 Mosdóssy Imre, kir. tan., Budapest székesfőváros kir. tanfelügyelője,
 Budapest (1907).
 Nádai Pál dr., iparrajziskolai tanár, Budapest (1915).
 Nagy József dr., főreálisk. tanár, Székesfehérvár (1912).
 65 Nagy László, tanítóképzőint. c. igazg., Budapest (1892).
 Négyesy László dr., egyet. tanár, Budapest (1896).
 Neményi Imre dr., min. tanácsos, Budapest (1894).
 Pauer Imre dr., min. tan., egyet. tanár, Vác (1892).
 Pauler Ákos dr., egyet. tanár, Kolozsvár (1905).
 70 Pethes János, nyug. tanítóképzőint. igazg., Pápa (1902).
 Pirchala Imre, udv. tan., nyug. tanker. főigazg., Pozsony (1893).
 Platz Bonifác dr., nyug. tanker. főigazg., Székesfehérvár (1892).
 Popovics V. István, udv. tan., a Thököly-int. igazgatója, Budapest
 (1892).
 Radó Vilmos, ny. tanítónőképzőint. igazg., Budapest (1892).
 75 Ranschburg Pál dr., orvos, egyet. m. tan., Budapest (1908).
 Rátz László, főgimn. igazgató, Budapest (1913).
 Riedl Frigyes dr., egyetemi tanár, Budapest (1892).
 Schack Béla dr., keresk. isk. főigazg., Budapest (1901).
 Schneller István dr., egyetemi tanár, Kolozsvár (1896).
 80 Sebestyénne Stetina Ilona, nőipariskolai igazgató, Budapest (1892).
 Somogyi Géza, nyug. tanítóképzőint. igazg., Kispest (1904).

- Székely György dr., Erzsébet-nőiskolai tanár, Budapest (1907).
 Szelényi Ödön dr., theológiai akad. tanár, Pozsony (1913).
 Sziitnyai Elek, főgimn. tanár, Budapest (1911).
 85 Sztankó Béla, tanítóképzőint. tanár, Budapest (1912).
 Szuppán Vilmos, kir. tan., keresk. akad. igazg., Budapest (1892).
 Trájtler Károly, nyug. székesfőv. nép- és iparisk. igazg., Budapest (1892).
 Ponori Thewrewk Emil dr., udv. tanácsos, nyug. egyetemi tanár, Budapest (1892).
 Vajdafy Gusztáv, nyug. elemi isk. igazg., Budapest (1892).
 90 Váangel Jenő dr., kir. tan., pedagógiumi igazgató, Budapest (1907).
 Váró Ferenc, ref. kollég. igazg., Nagyenyed (1892).
 Velősi Lipót, elemi isk. igazgató, Budapest (1892).
 Wagner Alajos, kir. főigazg., nyug. főgimn. igazgató, Budapest (1892).
 Waldapfel János dr., gyak. főgimn. tanár, Budapest (1897).
 95 Walter Gyula dr., c. püspök, Esztergom (1899).
 Weszely Ödön dr., főigazg., a székesfőváros pedag. szemin. igazg., Budapest (1902).
 Wildner Ödön dr., székesfőv. tanácsnok, Budapest (1914).
 Wollmann Elma, nyug. tanítóképzőint. igazgató, Pozsony (1892).
 Zajzon Dénes, nyug. tanítóképzőint. igazgató, Losoncz (1892).
 100 Zsengeri Samu dr., polg. isk. igazgató, Budapest (1892).

IV. Külső tagok:

A külső tagok száma: 923.

Hivatalos nyugtázás.

A M. P. T. pénztárába 1915 jan. 8-tól febr. 26-ig a következő befizetések történtek:

Alapító tagok részéről:

Dosvay Lajos vallás- és közoktatásügyi államtitkár 100 K.
 Walter Gyula c. püspök, pápai prelátnak, esztergomi kanonok 100 K.

Rendes tagok részéről:

Bódiss Jusztin, Pannonhalma 4 K. Imre Sándor 18 K. Kemeny Ferenc 10 K. Kuncz Elek 10 K. Márki Sándor 15 K. Szuppán Vilmos 20 K. Váangel Jenő 20 K. Wollmann Elma 10 K.

Kültagok részéről:

Fodor Márk 22 K.

1911-re: Laszczik Ernő Nagyvárad.

1912-re: Kaiblinger F. Laszczik E. Nagyvárad. Szabó K. Balatonfüred. Thaisz L. Losoncz.

1913-ra: Brunovszky R. Losoncz 2 K. Dublea L. Jánosd. Kaiblinger F. Laszczik E. Nagyvárad. Lents J. Pomáz. Milosits K. Szamosujvár. Mornau J. Ujverbász. Pályi S. Bpest. Répay D. Bpest. Szabó K. Balatonfüred. Thaisz L. Losoncz.

1914-re: Acsay I. Ajtay Gy. Hmvhely. Bálint L. Bethlen. Bitter I. Blicling A. Csáktornya. Bóbita E. Kassa. Brunovszky R. Losoncz 2 K. Császár E. Darvas A. Dittler Ida Belényes. Dublea L. Jánosd. Fest S. Gárdos M. Sátoraljujhely. Horváth Gyula. Horváth L. Erdőköz. Jancsó K. Szelevény. Karl L. Kolozsvár. Kaiblinger F. Kováts S. János Nagyvárad. Krécsy B. Laszczik E. Nagyvárad. Lents J. Pomáz. Milosits K. Szamosujvár. Miklós I. Gyergyóalfalu. Mornan J. Ujverbász. Müller J. Béla Kevevára. Nagy J. Kolozsvár. Nagy Zs. Nána A. Deákbanya. Németh Gy. Drávaegyház. Orbán J. Szeged. Pastinszky J. Ujpest. Pósfai J. Antalfalva. Répay D. Bpest. Rozs Lajos Vác. Sassi Nagy Lajos Bpest. Schwetz V. Sopron. Szabó K. Balatonfüred. Szeiler A. Fogaras. Takács J. Kismarton. Tettamanti B. Makó. Thaisz L. Losoncz. Tóth F. Pozsony. Tóth L. Zólyom.

1915-re: Agárdi L. Kecskemét. Bacsanýi J. Igló. Balassa J. Bpest. Bajay A. Miskolcz. Baranyay Gy. Szeged. Bán J. Liptórozsa-hely. Bánkorsós J. Erzsébetfalva. Bleyer J. Bpest. Blicling A. Csáktornya. Bodroghözi J. Buda L. Podolin. Buday T. Kispeszt. Bujár K. Szeged. Chobodiczky A. Igló. Csongvay F. Székelyszenterzsébet. Czvajna J. Besztercze. Dach J. Pozsony. Danilovics J. Darvas A. Demeter V. Dercsenyi I. Beregszász. Dillmann A. Pécs. Dósa I. Pancsova. Dudinszky E. Nagykálló. Eröss L. Éltés M. Bpest. Farkas I. Turkeve. Farkass J. Zs. Hmvhely. Faith M. Körmöczbanya. Fejes Á. Nagyenyed. Felczán J. Holics. Félegyházi A. Székelyudvarhely. Fodor J. Kézdivásárhely. Fodor Márkus. Frank A. Léva. Freund B. Nagybicse. Fürst A. Székesfehérvár. Geréb J. Goldziher K. Gombos A. Vác. Özv. Gombárovics Kálmánné Pécs. Gorzó D. Gönczi L. Székelyudvarhely. Hatos I. Havas I. Heilinger J. Nagyvárad. Hehelein K. Szatmár. Hellebrant A. Heller R. Baja. Heuer E. Hidasi S. Hirschmann N. Pozsony. Hollós J. Sopron. Horvay E. Bpest. Hrabussay I. Ruttká. Imre L. Kolozskara. Imre J. Kolozsvár. Inderszt K. Zólyom. Jancsó G. Sszgyörgy. Jakab B. Pécs. Józsa D. Ujpest. Kaminszky G. Ungvár. Karsay J. Győr. Kassai L. Csikszereeda. Kellemen K. Sümeg. Kemencsi J. Czellödömök. Kinczel E. Zombor. M. Kiss L. Abrudbanya. Klacsó Gy. Gyergyóalfalu. Klug P. Szeged. Konrádi D. Kolozsvár. Kopótsy B. Nagyvárad. Koschovitz Gy. Kovács G. Fiume. Kováts S. J. Nagyvárad. Kún J. Erzsébetfalva. Lasz S. Latzkó H. Láng N. Debreczen. Leutner F. Sopron. Lippai M. T. Pécs. Lupán D. Brassó. Madzar I. Bpest. Marosi I. Széhhérvár. Mattyasovszky K. Győr. Megyeri K. Turcz. Mígály A. Pinkafő. Mihalik S. Budafok. Molnár L. Anina. Morvay Á. Szeghalom. Nagy Gy. Glozdje. Nagy J. Kolozsvár. Nagy Zs. Német K. Odor E. Odor H. Orbán J. Szeged. Papp J. Szolnok. Perényi L. Péh J. Széhhérvár. Posch J. Privorszky A. Quint J. Radnai J. Ráduly G. Kudzsir. Révész L. Huszt. Rozs L. Vác. Schieberna J. Schmidt A. Pozsony. Schwetz V. Sopron. Sefcsik I. Msziget. Simonyi Z. Korpona. Speidl E. Resiczabánya. Suhajda L. Selmezbánya. Szabó J. Szabó L. Szathmáry V. Szántó K. Pécs. Szeiler A. Fogaras. Özv. Szi-

lányi Sándorné Mezőtur. Szinnyei J. Takács J. Kismarton. Tettamanti B. Makó. Teveli M. Tóth A. Kecskemét. Vadas J. Varga M. Besztercebánya. Vayda Gy. Csiffár. Wagner L. Pozsony. Zajzon S. Kézdivásárhely. Özv. Zelenka Jánosné Csongrád. Zoboki V. Nagykároly.

1916-ra: Blickling A. Csáktornya 2 K. Fukesz K. Kisgaram. Hrabussay I. Ruttká. Imre J. Kolozsvár. Madzsar I. Német K. Révész L. Huszt. Rozs L. Vác 2 K. Sándor L. Hátszeg. Özv. Zelenka J.-né Csongrád.

1917-re: Kárpáti Kelemen Szfehérvár. Madzsar I. 2 K.

1918-ra: Kárpáti Kelemen Szfehérvár.

Lezárattott: 1915 febr. 26-án.

Kérelem. Felkérem a Társaság azon tisztelt tagjait, akik tagdíjaikkal még hátralékban vannak, hogy a hátralékot **mielőbb** címemre juttatni szíveskedjenek. Az alapszabályok 16. §-a értelmében a tagdíj az év első negyedében fizetendő.

Kérem továbbá azon tisztelt tagokat, akik a Magyar Pædagiát helytelen címzés miatt késedelmesen kapják kézhez, szíveskedjenek helyes lakeímüket velem **mielőbb** közölni. Egyáltalában a nyilvánosság érdekében kérem a tisztelt tagtársakat, hogy minden címváltozást velem haladéktalanul közöljenek.

Dr. Bozók Endre,
kir. tan., áll. középisk. igazgató, pénztáros.
Budapest, II., Albrecht-út 31.